

tak csak elhelyezkedni vagy legtöbb esetben a plébániákon vállaltak kántorságot, irodai munkát. Az ápolónővérek viszonylag könnyebben tudtak elhelyezkedni, az orvosok szívesen alkalmazták őket, és a kórházakban nagy mértékű volt a munkaerőhiány is.

A nővérek a rendi ünnepeiken rendszeresen összejöttek egy-egy templomban, ahol lehetőségük nyílt egymással is beszélgetniük. Egyébként nagyon nehezen tudtak egymással és az előjárókkal kapcsolatot tartani az állandó megfigyelések, zaklatások miatt. Olyan nővér is volt, akit egész Budapest területéről kitiltottak, mert túl gyakran találkozott az előjárókkal.

Ilyen körülmények között érthető, hogy a nővérek féltek a fiatalokkal való foglalkozástól, új tagok felvételétől. Bár Horváth Olga Ágnes nővér lakásán 4–5 fiatal rendszeresen megfordult. Ágnes nővér beszélt nekik a rend küldetéséről, az Alapítók életéről és a fogadalmakról is. Sajnos a nővérek nem vették elég komolyan ezt a kis csoportot, nem fogadták be őket, ennek következtében nagyon kevesen maradtak belőlük az újrakezdés megindulásáig. A megmaradt fiatalokat, pedig az újrainduláskor arra akarták kötelezni, hogy végezzék el ők is a szeminárium képzést, ezt azonban az előjárók nem fogadták el. Az előjárók arra hivatkoztak, hogy ezek a fiatalok kitarításukkal bizonyították, hogy valóban hűséges tagjai lesznek a Társulatnak, ezért külön kiképzésre nincs szükség. Így lett a Társulat tagja többek között Szántó Katalin Kerubina nővér is.

Összegzés

Az Irgalmas Nővérek Társulatának tagjai a II. világháború alatt és a szétszórás idején, házában ugyanúgy, mint a világon bárhol sokrétű tevékenységet végeztek, mindig a legszegegyebbekben igyekeztek segíteni, az adott helyzetnek megfelelően. A nővérek törvényei is erre hívják fel a figyelmet, amikor azt hangsúlyozzák, hogy vegyék észre a világ új kihívásait és igyekezzenek annak megfelelni Alapítóik szellemében.¹⁶

Jelenleg 123 nővér él a magyar tartományban, 5 házban dolgoznak. *Budapesten* a Ménesi úti központi házban él a nővérek többsége, itt gondozzák a beteg nővéreket is, valamint hajléktalanok számára ételt adnak. *Egerben* az angolkisasszonyokkal együtt egy középiskolai leánykollégiumban működnek a nővérek. *Törökszentmiklóson* idősek napközi otthonában foglalkoznak az idős, beteg emberekkel, valamint egy nővér óvodai hitoktatást végez. *Recskén* állami gondozott gyermekeket nevelnek a nővérek. *Tapolcán* rászoruló gyermekek számára tartanak fenn óvodát. A többségében idős nővérek mellett 5 fiatal fogadalmas nővér dolgozik a tartományban. Sajnos kevés az új belépő, ebben szerepet játszik, hogy a mai fiatalok nem ismerik a szerzetesek életét és nem vállalják a teljes elhivatást.

A Társulat ma is abban a szellemben dolgozik, amelyet Szent Lujza a nővérek pecsétjének feliratában fogalmazott meg: „Krisztus szeretete sürget minket!”¹⁷

Körtvélyesi Erika

Kik a szecskák?

A Magyar Értelmező Szótár szerint „szecska = 1. apróra vágott szálás takarmány; 2. a régi gimnázium első osztályos tanulója”. A két eltérő magyarázat között ne keressünk semmiféle összefüggést. Bántó, sértő, sőt becsmérő lenne kapcsolatba hozni a tanulni vágyó, lelkes kisdiakokat a háziállatok részére készült takarmányvagdalékkal. A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára című kiadvány a „szecska” kifejezés jelentésváltozatainál még beiktatja az „értelmetlen, értéktelen, jelentéktelen” értelmezéseket is. E jelzők latin nyelvű zavaiból – imprudens, stultus, obscurus, tenuis, levis – tartalmilag igen, hangzás szempontjából kevésbé vezethető le a magyar kisdiakok „szecska” elnevezése.

A megfejtést művelődéstörténeti adalékok segítik. A XIX. század közepéig a gimnázium hat évfolyamú középiskola, amelyben a legfőbb cél a klasszikus latin műveltség elsajátítása volt. Az iskola szervezetével és a diákélettel kapcsolatban szinte mindent latinul neveztek el: schola, gymnasium, collegium, director, professor, magister, studium, silentium, consultatio,

¹⁶ Konstitúció 1.10.

¹⁷ Kor 5, 14.

pensum, instructio, colloquium, calculus, eminens, secundum, stipendium, senior, pedellus stb. És: „szextans”, a diákrangsor alsó foka.

A falusi gyerekek ismerték a „szecska” szót a háziállatokról való gondoskodással kapcsolatban. A takarmányvágógép teknőjébe rétegesen elhelyezték a vitamindús zöldnövényt (lóherét, lucernát, baltacimot, fűvet) ballasztanyaggal (pelyvával, árpa- vagy zabszalmával) keverve. A kézi erővel (később árammal) hajtott szecsckavágó 2–4 centiméter nagyságúra aprította a növényi szájakat. A korpával és marhasóval ízesített elegy a szarvasmarhák és a juhok kedvenc tápláléka.

A gimnáziumba beiratkozó kisdíák arra vállalkozott, hogy az első évfolyamon elsajátítja a hat évre előírt tananyag egyhatod részét. A latin nyelvben az egésznek 1/6-od része „s e x t a n s” (ejtsd: szeksztáns). A falusi magyar kisdíák nyelve megbicsaklott a „k s z t” és a „n s” kiejtésén. A mássalhangzók torlódása miatt kimondhatatlannak ítélt szót beillesztették a falusi-paraszti szokincsiükbe: szeksztáns = szecsckás (alapszó: szecska). Ezt a magyarrá formált változatot őrizte meg a diáknyelv.

Ha nagyon ragaszkodunk a történeti-nyelvészeti hűséghez, akkor értelemszerűen csak a hat évfolyamú gimnáziumba beiratkozó első osztályosokra illik a *szecska* elnevezés. A szóeredet elhalványulása következtében a köznyelv ma már szecsckának nevezi minden középiskola elsős kisdíákját, akit „szecskaavatással” befogad a diákközösség.

Kolta László

HÍREK

Laki Ida képtár. 2005-ben lesz öt éve annak, hogy Jászjákóhalmán a Helytörténeti Gyűjtemény épületében önálló képtár nyílt Laki Ida festőművész nő alkotásaiból. A művész nő már 1988-ban felajánlotta szülőhelyének ötven alkotását azzal az óhajjal, hogy azok egy részéből nyíljon egy kisgaléria, a többi pedig középületekben helyezték el, díszítse azokat.

Laki Ida – aki *Jászjákóhalma Díszpolgára* kitüntetését is megkapta – 1921-ben született. Anyai ágon ősi jákóhalmi családból származik. 1953-ban végezte el a Képzőművészeti Főiskolát, ahol Kmetty János, Barcsay Jenő és Pór Bertalan volt a mestere. Pór Bertalan osztályában egy ideig tanársegéd volt. A főiskola elvégzése után egy esztendeig ösztöndíjaként dolgozott. 1954 óta vesz részt rendszeresen kiállításokon. „Korrekt, természetelvű képekkel indult pályája. Színes ábrázolásai csendes tiszta lírával ötvöződtek” – írta róla Losonci Miklós művészettörténész. A *Csendélet és az Őnarckép csendélettel* című alkotásai a Nemzeti Galéria tulajdonában vannak.

Első önálló kiállítása 1960-ban volt. Majd két év elteltével követte a második. „A főiskola utáni években művészetét az impresszionisztikus felfogás jellemezte, ennek a korszaknak számvetése volt az 1962-es kiállítása. Ezt követően új elképzelések érlelődtek benne, vásznain új stílusi jegyek jelentkeztek. Az az életöröm, ami Laki Idát jellemzi, új megfogalmazására törekedett. Munkái a dekorativitás irányában kerestek utat.” – így összegezte e korszak tanulságait Egri Mária a szolnoki múzeum művészettörténésze.

A vonal ritmusába ágyazott tiszta, üde színek jellemzik sajátosan egyéni stílusát. Alkotásaiból mélyes ember szeretet, érzelmi gazdagság, bizakodó életszemlélet árad – olvasható egy katalógusban. Több fővárosi kiállítás után 1976-ban Pécsen is bemutatkozott a festészetet szerető embereknek. Majd Szolnok megye számos településén ismerhették meg képeit.

Az 1970-es években a művész nő látókörébe fia révén nyomtatott áramkörű lemezek kerültek. Ezekben Laki Ida olyan kifejezésformákat talált amelyeket később fel is használt képeihez. Így készült az *Öröknaptár* című sorozata is. „A tudomány területén végbemenő forradalmi változások mindannyiunk életét, tudatát átforgalmazzák. Napjaink művésze ezt a nagy változást próbálja tükrözni alkotásaiban” – mondta Laki Ida annak idején egy tárlata alkalmával.

Kerékyártó Mihály